

بررسی ابعاد تاریخی حجاب در ملل اسلامی و غیر اسلامی

زهرا قوشانی¹

چکیده

این مقاله با هدف شناسایی ابعاد تاریخی حجاب انجام و در آن تلاش گردیده تا به این سوال پاسخ داده شود که ابعاد تاریخی حجاب چگونه بوده است؟ تحقیق از نوع تحقیقات توصیفی و روش به کار رفته در این مقاله اسنادی یا همان کتابخانه ای بوده است. داده ها متناسب با اهداف و سوالات تحقیق با استفاده از ابزار فیش جمع آوری و در تحلیل داده ها از روش تحلیل محتوا استفاده شده است. از مهمترین نتایج این مقاله می توان به اهمیت و ارزش حجاب در میان مردمان کشورهای غیر مسلمان و مسلمان در دوره های مختلف تاریخی اشاره نمود، همچنین در تمامی ادیان اعم از اسلام و غیر اسلام حجاب امری ضروری و لازم بوده و از اهمیت خاصی برخوردار است.

واژه های کلیدی

زن، حجاب، تاریخی، عفاف، پوشش

1. تعریف موضوع و بیان مساله

انسان از جمله مخلوقات است که از دیرباز تمایل به حفظ پوشش خود داشته به طوری که آثار به جامانده از گذشتگان مویید این مهم است، از آنجایی که گرایش به حجاب امری فطری بوده، ادیان الهی بر آن متمرکز شده و مواردی را در ارتباط با چگونگی انجام آن ارائه داده اند، البته چگونگی حفظ حجاب در هر دوره متأثر از عرف جامعه در همان دوره بوده است. حجاب دارای انواعی است که به اختصار می توان آن ها را تحت عنوان حجاب ظاهر و حجاب باطن طبقه بندی نمود. منظور از حجاب در این مطالعه همان حجاب ظاهر است و در تعریف حجاب ظاهر می توان آن را نوعی پوشش برای مردان و زنان دانست که مانع از تحریک جنس مخالف گردد.

مطالعات انجام شده در زمینه ی حجاب از تنوع نسبتاً زیادی برخوردار است که به اختصار به تعدادی از آن ها اشاره می گردد:

فروغی و حسینی (۱۴۰۲) به آثار و فواید وضعی حجاب از منظر قرآن و روایات، شاپوریان (۱۴۰۰) به حجاب و پوشش در ادیان و ملل و کاظمی سهلوانی (۱۳۹۴) به نقش حجاب و عفاف در امنیت اجتماعی و خانوادگی پرداخته اند، مطالعات انجام شده عمدتاً متمرکز بر موضوعاتی نظیر آثار و فواید حجاب و پوشش در ادیان و ملل، حجاب و امنیت اجتماعی و خانوادگی بوده و کمترین بحث پیرامون ابعاد تاریخی

¹- طلبه سطح دو، مدرسه علمیه فاطمه زهرا سلام الله علیها= بندر ترکمن.

حجاب پرداخته اند. با عنایت به موارد فوق در این مقاله تلاش می گردد تا به این سوال پاسخ داده شود که ابعاد تاریخی حجاب چگونه است؟

2. اهمیت و ضرورت

بررسی های اولیه و مشاهدات میدانی محقق نشان از آن دارد که وضعیت حجاب بالاخص پوشش در دختران جوان با آنچه انتظار است که در یک جامعه ی دینی وجود داشته باشد فاصله ی زیادی دارد که ازجمله آثار مخرب بی حجابی، می توان به کاهش امنیت و افزایش آسیب پذیری زنان و دختران، کاهش اعتمادبه نفس و مقایسه ی خود بادیگران، افزایش استرس و اضطراب و نگرانی از قضاوت شدن و افزایش اختلافات خانوادگی، افزایش طلاق و فروپاشی خانواده، افزایش فسادو بی بندوباری، افزایش مصرف گرایی و مدگرایی افراطی می باشد و در صورت انجام این مطالعه و شناخت پیشینه ی وجود حجاب در بانوان ملل و ادیان مختلف در برهه های گوناگون تاریخی افزایش روی آوردن به حجاب و در نهایت نهادینه شدن آن در زنان و دختران را می توان انتظار داشت که در نتیجه آن امنیت جامعه و اعتماد به نفس زنان و دختران افزایش یافته و اختلافات خانوادگی، استرس، اضطراب، فساد و بی بندوباری، مصرف گرایی و مدگرایی افراطی کاهش می یابد.

3. اهداف

هدف اصلی: شناسایی ابعاد تاریخی حجاب در ملل اسلامی و دیگر ملل ها

اهداف فرعی:

1. مشخص نمودن ابعاد تاریخی حجاب در ملل اسلامی

2. مشخص نمودن ابعاد تاریخی حجاب در ملل غیر اسلامی

4. سوالات

سوال اصلی: ابعاد تاریخی حجاب چگونه بوده است؟

سوالات فرعی:

1. ابعاد تاریخی حجاب در ملل اسلامی چگونه بوده است؟

2. ابعاد تاریخی حجاب در ملل غیر اسلامی چگونه بوده است؟

5. روش شناسی تحقیق

تحقیق از نوع تحقیقات توصیفی و روش به کاررفته در این مقاله اسنادی یا همان کتابخانه ای بوده است. ابزار به کاررفته در جهت جمع آوری داده ها با فیش جمع آوری شده ودر تحلیل داده ها از روش تحلیل محتوا استفاده شده است.

6. تعریف متغیرها (مفهوم شناسی)

6-1. عفاف

بازایستادن از حرام و پارسایی نمودن، خودداری و امتناع از آنچه جایز و نیکو نباشد خواه در گفتار، خواه در کردار، نهفتگی کردن، باز ایستادن از زشتی (لغت نامه دهخدا)

6-2. حجاب

واژه «حجاب» از نظر لغوی به معنای پوشیدن، به زعم استاد شهید مطهری، پرده و پردگی است که استعمال آن درباره «پوشش زن»، در عصر حاضر شایع شده است و در واقع اصطلاح رایج فقهی، یعنی کلمه «ستر»، به معنی «پوشش» است که در مورد پوشش زن در هنگام نماز و غیرنماز استفاده شده و تنها آیه ای که در آن واژه «حجاب» به کار رفته است، آیه ۵۳ از سوره احزاب می باشد. (محبوبی منش، ۱۳۸۶، ص ۸)

7. تاریخچه ی حجاب در دوران باستان

بر اساس گواهی متون تاریخی در بیشتر ملت ها و آیین های جهان حجاب در بین زنان معمول بوده است؛ هر چند در طول تاریخ فراز و نشیب های زیادی را پیموده و گاه با اعمال سلیقه حاکمان تشدید یا تخفیف یافته است ولی هیچگاه به طور کامل از بین نرفته است. تاریخ نگاران به ندرت از اقوام بدوی ای یاد میکنند که زنانشان پوشش مناسب نداشته یا به صورت برهنه در اجتماع ظاهر می شدند. دانشمندان، تاریخ حجاب و پوشش زن را به دوران ما قبل تاریخ و عصر حجر نسبت میدهند. کتاب زن در آینه تاریخ پس از طرح مفصل علل و عوامل تاریخی حجاب، می نویسد: با توجه به علل ذکر شده و بررسی آثار و نقوش به دست آمده، پیدایش حجاب به دوران پیش از مذاهب مربوط میشود (رجبی ۱۳۸۴، ص ۲۷) در نقش هایی که برجای مانده حکایت می کند که زنان سرخود رامی پوشانند، ولی صورت هایشان باز بوده است. بنابراین آنچه که در متون و سنگ نوشته ها برجای مانده است می توان تاریخچه ی حجاب را با توجه به اینکه بسیاری از آثار به دست ما نرسیده است، چنین تبیین نمود: ۴۰۰۰ سال پیش از میلاد زنی در عراق که نقشی از او باقی مانده با تکه ی پارچه ی کوچکی سرش را پوشانده است، ۳۰۰۰ سال قبل از میلاد در تصاویری که نقاشی مصری کشیده، دختران تمام بدن و پسران، نیمه ی پایین بدن خود را پوشانده بودند، ۲۰۰۰ سال پیش از میلاد در سواحل مدیترانه و خاورمیانه و بین النهرین پوشش و لباسی که نیمی از بدن یا تمام آن را بپوشاند وجود داشته است. (طیبی، ۱۳۹۰، تلخیص ص ۴۰ تا ۴۱)

7-1. پوشش زنان در یونان و روم باستان

دائرة المعارف لاروس درباره پوشش زنان یونان باستان مینویسد: زنان یونانی در دوره های گذشته صورت و اندامشان را تا روی پا می پوشانند. این پوشش که شفاف و بسیار زیبا بود در جزایر کورس امرجوس. دیگر جزایر ساخته میشد زن های فنیقی نیز پوششی قرمز داشته اند. سخن درباره حجاب در لا به لای کلمات کهن ترین نویسندگان یونانی نیز به چشم می خورد؛ حتی «بنیلوب» (همسر پادشاه

«عولیس» فرمانروای جزیره «ایتاک نیز با حجاب بوده است. زنان شهر «ثیب» حجاب خاصی داشته اند؛ بدین صورت که حتی صورتشان را نیز با پارچه می پوشانند. این پارچه دو منفذ داشت که جلو چشمان قرار می گرفت تا بتوانند ببینند. در «اسپارته» دختران تا زمان ازدواج آزاد بودند، ولی پس از ازدواج خود را از چشم مردان می پوشانند. نقش هایی که بر جای مانده حکایت میکند که زنان سر را می پوشانند ولی صورت هایشان باز بوده است؛ البته وقتی به بازار می رفتند بر آنان واجب بوده که صورت هایشان را بپوشانند خواه باکره و خواه دارای همسر باشند. (رجبی، ۱۳۸۴، تلخیص ص ۲۸ تا ۲۹)

رومی- ها کسانی را که لباس تنگ می- پوشیدند مجازات می- کردند. زنان روی لباسشان ردای بلندی تا مچ پا، می پوشیدند که (استولا) نام داشت و وقتی از خانه خارج می شدند، با چادری بلند تمام بدن را تا روی پاهای می پوشانند و چیزی از برآمدگی های بدن مشخص نمی شد (<https://www.hi-hijab.com>)

«ویل دورانت نیز شواهد زیادی دال بر وجود حجاب در بین زنان یونان و روم باستان آورده است. او درباره «الهه عفت» که یکی از خدایان یونان باستان است، می گوید: آرتیمیس» الهه عفت است و عالی ترین نمونه و الگو برای دختران جوان به شمار می آید که دارای بدنی نیرومند و ورزیده و چابک بوده و به زیور عفت و تقوا آراسته است. همچنین درباره مردم یکی از قبایلی که نهصد سال پیش از میلاد زندگی می کرده اند، آمده است: بالاتر از ارمینان و در کنار دریای سیاه، «سگاها» بیابانگردی میکردند؛ آنها مردم وحشی و درشت اندام قبایل جنگی نیمه مغول و نیمه اروپایی بسیار نیرومندی بودند که در ارا به به سر می بردند و زنان خود را سخت در پرده نگاه می داشتند این تاریخ نگار در جای دیگر می نویسد: زنان فقط در صورتی میتوانند خویشان و دوستان خود را ملاقات کنند و در جشن های مذهبی و تماشاخانه ها حضور یابند که کاملاً در حجاب و تحت مراقبت باشند در مواقع دیگر باید در خانه بمانند و نگذارند کسی از درون پنجره به آنان نظر اندازد بیشتر عمر آنان در حرmsرای که عقب خانه است میگذرد. هیچ مردی حق ورود به آنجا را ندارد. همچنین از قول یکی از فیلسوفان یونان باستان درباره شدت پوشش زن نقل می کند: نام یک زن پاک دامن را نیز چون شخص او باید در خانه پنهان داشت. (رجبی، ۱۳۸۴، تلخیص ص ۲۸ تا ۳۰)

7-2. پوشش زنان ایران باستان

در مورد پوشش زنان ایران باستان مطالب زیادی در تاریخ وجود دارد. ویل دورانت درباره پوشش زنان ایران باستان و این که حجاب بسیار سختی در بین آنان رایج بوده است، می نویسد: زنان طبقات بالای اجتماع جرئت آن نداشتند که جز در تخت روان روپوش دار از خانه بیرون بیایند هرگز به آنان اجازه داده نمی شد که آشکارا با مردان آمیزش (اختلاط کنند زنان شوهردار حق نداشتند هیچ مردی را، ولو پدر یا برادرشان باشد ببینند در نقش هایی که در ایران باستان بر جای مانده، هیچ صورت زن دیده نمی شود و نامی از ایشان به نظر نمی رسد. از دائره المعارف لاروس نیز به دست می آید که حجاب در بین مادها و پارسها وجود داشته است، نصوصی که بیانگر حجاب زنان ایران باستان است نشان میدهد که زنان در دوره های مختلفی چون دوره مادها پارسی ها (هخامنشیان)، اشکانیان و ساسانیان حجاب و پوشش داشته اند که به چند نمونه آن اشاره می شود (همان، تلخیص، ص ۳۰ و ۳۱)

پوشش زنان در دوران مادها با توجه و تکیه بر نقوش برجسته برجا مانده با پوشاک مردان یکسان بوده است. البته مرد و زن به واسطه اختلافی که میان پوشش سرشان وجود دارد، از هم تمیز داده میشوند. به نظر میرسد که زنان پوششی نیز روی سر خود گذارده اند و از زیر آن گیسوهای بلندشان نمایان میشده است.

7-2-2. هخامنشیان

به نظر میرسد پوشش زنان در دوران هخامنشیان با دوران مادها چندان تفاوتی نکرده است. در اینباره نوشته اند: از روی برخی نقوش مانده از آن زمان، به زنان بومی برمیخوریم که پوششی جالب دارند. پیراهن آنان پوششی ساده و بلند یا دارای راسته چین و آستین کوتاه است. به زنان دیگر آن دوره نیز برمی خوریم که از پهلوی برآسب سوارند. اینان چادری مستطیل بر روی همه لباس خود می افکندند و در زیر آن، یک پیراهن با دامن بلند و در زیر آن نیز، پیراهن بلند دیگری می پوشیدند که تا مچ پا نمایان میشده است. (باقری، ۱۴۰۰، ص ۱۲)

7-2-3. اشکانیان

لباس زنان اشکانی پیراهنی بلند تا روی زمین، گشاد، پرچین، آستین دار و یقه راست بوده است. پیراهن دیگری داشته اند که روی اولی می پوشیدند و قد آن نسبت به اولی یقه باز بوده است. روی این دو پیراهن نیز چادر سر میکردند. چادر کوتاه و ضمناً زنان اشکانی به رنگهای شاد و ارغوانی یا سفید بوده است. گوشه چادر در زیر یک تخته فلزی بیضی منقوش قرار میگرفت یا با دکمه ای که به وسیله زنجیری به گردن افکنده شده، بسته میشد. این چادر به نحوی روی سر می افتاده که عمامه (نوعی کلاه زنانه) را در قسمت عقب و پهلوها می پوشانیده است. در کتاب پارتیان آمده است: زنان عهد اشکانی قبایی تا زانو بر تن می کردند، با شنلی که برافکنده می شد و به پس سر می آویختند. (همان، ۱۳۱۲ و ۱۳)

7-2-4. ساسانیان

در این دوره اردشیر پسر بابک با استفاده از ضعف اشکانیان، سلسله ساسانیان را بنیان نهاد و دین زرتشت را دین رسمی کشور برگزید. اوستا را ترجمه و آتشکده های ویران را بازسازی نمود. زنان در این دوره که احکام دینی زرتشتیان در کشور اعمال میشده، همچنان دارای حجاب کامل بودند در مورد پوشاک زنان چنین آمده است: چادر که از دوره های پیش مورد استفاده بانوان ایران بوده است، در این دوره نیز به صورت مختلف مورد استعمال داشته است. حجاب زنان در این دوره چنان اهمیتی داشت که حتی لباس هنرپیشگان زن مانند لباس های بلند سایر بانوان تا پشت پا کشیده شده است. (رجبی، ۱۳۸۴، ص ۳۳) برای اثبات توجه زنان در این دوره به حجاب، کافی است این نقل تاریخی را از منابع اسلامی مرور کنیم هنگامی که سه تن از دختران، کسرا پادشاه ساسانی را با ثروت فراوانی از اموال آنها برای عمر، آوردند شاهزادگان ایرانی را در برابر عمر در حالی که با پوشش و نقاب خود را پوشانده بودند، واداشتند، خلیفه دستور داد با آوازی بلند به آنان فریاد کشند که پوشش از چهره برگیرند تا مسلمانان آنها را ببینند و خریداران پول بیشتری به پای آنها بریزند. دوشیزگان ایرانی از برهنه کردن

شلوار، از لحاظ شکل و بُرش غربی است و کالهِک، همان کالهِک بانوان بندری است (باقری، ۱۴۰۰، ص ۱۲)

7-4-5. حجاب در دین اسلام

بی شک پوشش زن در برابر مردان نامحرم یکی از ضروریات دین اسلام است که درباره جنبه اسلامی آن نمیتوان تردیدی به خود راه داد. در قرآن کریم و روایات وارده از پیامبر اکرم (صلوات الله علیه) و امامان معصوم (علیهم السلام) و نیز در کلمات فقها به وجوب و کیفیت آن تصریح شده است. در ادیان گذشته نیز حجاب وجود داشته است؛ ولی حکم حجاب در دین اسلام بسیار مترقی تر است، زیرا در این دین که آخرین آیین الهی و کاملترین دین است، از افراط و تفریط هایی که در مورد پوشش زنان در ادیان و اقوام گذشته وجود داشته، پرهیز شده و برای حجاب حدی متناسب با غرایز انسانی در نظر گرفته شده است حجاب اسلامی به معنای حبس زن در خانه و دوری از شرکت در مسائل اجتماعی نیست بلکه بدین معناست که زن در معاشرت خود با مردان بیگانه، موی سر و اندام خویش را بیوشاندو به جلوه گری و خودنمایی نپردازد. مرحوم شهید مطهری در این باره می فرماید: اسلام میگوید نه حبس نه، اختلاط، بلکه حریم سنت جاری مسلمین از زمان رسول خدا همین بوده است که زنان از شرکت در مجالس و مجامع منع نمی شدند ولی همواره اصل «حریم رعایت شده است. در مساجد و مجامع، حتی در کوچه و معبر زن با مرد مختلط نبوده است (رجبی، ۱۳۸۴، تلخیص، ص ۳۷)

شهید مطهری درباره مفاد دو آیه ۳۰ و ۳۱ نور می فرماید: مفاد آیه درباره ی وظایف زن و مرد در معاشرت با یکدیگر است که شامل چند قسمت است: الف. هر مسلمان چه مرد و چه زن باید از چشم چرانی و نظر بازی اجتناب کند؛ ب. مسلمان، خواه مرد یا زن باید پاک دامن باشد و عورت خود را از دیگران بیوشاند؛ ج. زنان باید پوشش داشته باشند و آرایش و زیور خود را بر دیگران آشکار نسازند و در صدد تحریک و جلب توجه مردان بر نیایند؛ ح. دو استثنا برای پوشش زن ذکر شده که یکی با جمله «وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا» بیان شده است و نسبت به عموم مردان است و دیگری با جمله «وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ الْخ» ذکر شده و نداشتن پوشش را برای زن نسبت به عده خاصی تجویز می کند. همچنین از جمله «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ» هنگام راه رفتن پاهای خود را بر زمین نزنند تا زینت پنهانی شان دانسته شود فهمیده می شود پای کوبی نمودی کامل از ظاهر کردن باطن سکس زن است و به انواع حرکات تحریکی که باعث جلب توجه مردان نامحرم می شود، اشاره دارد. احزاب (۳۳) (همان، تلخیص، ص ۳۹)

همانطور که گفته شد یکی از واجبات دین مبین اسلام، حجاب و پوشش بانوان مسلمان در مواجهه با نامحرمان است. از موارد استثنای این واجب، حجاب پیرزنان مذکور در آیه 60 سوره «نور» است. در تفسیر این آیه شریفه، از سه بعد بحث و اختلاف نظر میان مفسران و فقیهان شیعه و اهل سنت وجود دارد. مهم ترین جنبه بحث، تفسیر واژه «ثیاب» است که اختلاف نظر در این باره را می توان به دو دسته تقسیم کرد: جواز کنار نهادن «جلباب» و «جلباب به همراه خمار». اقوال و نیز روایات در منابع اهل سنت و شیعه در این موضوع مختلف است. در منابع اهل سنت، نظر «جواز فقط کنار نهادن جلباب» طرفداران بیشتری دارد؛ در حالی که در دیدگاه مفسران شیعه هر دو وجه مطرح است؛ اما در فقه شیعه،

نظر کراهِت «کنار نهادن جلباب به همراه خمار» رجحان دارد که با ظهور قرآن نیز تناسب بیشتری دارد. (گل آقایی و دیگران، ۱۴۰۲)

1-5-4-7. حجاب در اعمال عبادی اسلام

پوشش مربوط به اعمال عبادی بانوان که در پوشش نماز و پوشش اعمال حج خلاصه میشود باید در نظام عبادی اسلام مطالعه کرد در مورد پوشش سر در حین نماز و غیر آن علما همگی قائل به وجوب آن هستند جز ابن جنید که وی گفته "لا بأس ان تصلي المرأة الحرة و غيرها و هي مكشوفة الرأس حيث لا يراها غير ذي محرم لها" اشکالی ندارد که زن آزاد و غیر آن هنگامی که نامحرمی او را نبیند بدون پوشش سر نماز بخواند و احتجاج کرده است به اصالت برائت ذمه و همچنین روایت امام صادق از عبدالله بن بکیر که حضرت فرمودند "لا بأس بالمراه المسلمة الحرة ان تصلي و هي مكشوفة الرأس؛" اشکالی ندارد که زن مسلمان آزاد بدون پوشش سر نماز بخواند. علامه در نقد این نظر میفرماید: اولاً اصالت برائت زمانی جاری است که دلیلی نباشد، ولی ما در اینجا دلایل متعدد از روایات مبنی بر پوشش سر داریم و ثانیاً عبدالله بن بکیر اگر چه ثقة، است ولی از جمله فطحیات است و علاوه بر این حدیث حمل برکنیز می شود. پوشش بقیه اعضای بدن به جز وجه و کفین در حین نماز نیز یک مسئله مسلم در فقه است اما در مورد پوشش پاها در نماز اختلاف دارند و برخی بین ستر صلاتی و غیر آن - در مقابل نامحرم - فرقی نگذاشته (فلاح تفتی، ۱۴۰۱، ص ۹۹)

در هر صورت حکمت اصلی حکم وجوب پوشش در نماز را خداوند متعال میداند؛ اما میتوان گفت که شکی نیست که خداوند از همه چیز و در همه حال باخبر است و پوشیده و پنهان برای او مفهومی ندارد با بندگان خود نیز نامحرم نیست ولی انسان در حالت عبادت خود را در حضور خدا میبیند و با او سخن میگوید و به راز و نیاز با او برمی خیزد و قُلْ اَعْمَلُوا فَيَسِيرَ لَكُمْ و رَسُوْلُهُ و الْمُؤْمِنُونَ و سَتَرُوْنَ اِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ و الشَّهَادَةِ فَيَنْبِئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ " (توبه ۱۰۵) بگو عمل! کنید خداوند و فرستاده او و مؤمنان اعمال شما را می بینند و به زودی به سوی دانای نهان و آشکار بازگردانده می شوید؛ و شما را به آنچه عمل می کردید خبر میدهد در چنین حالی باید مناسب ترین لباس را در حضور او پوشید و روشن است که مناسب ترین لباس برای زن همان لباس کامل است؛ یعنی لباسی که نشانه عفت و پاکدامنی او است و بهترین حالتها را منعکس میکند؛ تنها چنین لباسی شایسته حال عبادت می باشد.

امامان معصوم در فرصتهای مناسب به اندازه استعداد و توان درک مخاطبان از اسرار این شعایر مناسک و عبادتها پرده برداشته اند امام صادق فرمودند: جامه برای مؤمنان نعمتی از جانب خداوند است که مواضع شرمگاه بدن با آن پوشیده میشود و چون آن را می پوشی تو را به خود پسندی و ریا و خودآرایی و فخر فروشی و بزرگ منشی وادار نکند پس چون جامه ات را، پوشیدی به یاد آن باش که خدای تعالی گناهان تو را با رحمتش پوشانده و لباس صدق و راستی را بر خود بپوش؛ همانگونه که پیکر ظاهر خود را با جامه ات پوشاندی و باید باطنت در پوشش ترس و ظاهر در پوشش اطاعت باشد این نعمت خداوند که لباس فرستاد تا عورت ظاهری ات پوشیده بماند باید مایه عبرت تو شود تا با لباس، تو به عورت های باطنی خود را بیوشانی و هیچ کس را به عیبش رسوا نکنی. (همان، ص ۱۰۰ و ۱۰۱)

روزی اسما دختر ابوبکر که خواهر همسر پیامبر محسوب می شد، با جامه بدن نما و نازکی به خانه پیامبر (ص) آمد. پیامبر روی خود را از او برگرداندند و فرمودند: ای اسما، زن وقتی به حد بلوغ رسید، نباید جایی از بدن و اندامش دیده شود، مگر صورت و دست ها. امام رضا (ع) فرمودند: نگاه به موی زنان شوهردار و بدون شوهر، حرام است. چون موجب برانگیختن و تحریک مردان می شود و آنان را به فساد و کارهای حرام می کشاند. همین طور است هر آنچه شبیه مو باشد و موجب تحریک مردان شود. (آستان قدس رضوی، ۱۴۰۱)

در سخن و سیره معصومین عفاف در بطن) و «فرج»، برترین عبادت بر شمرده شده است. امام باقر علیه السلام: خداوند به اندازه هیچ چیزی برتر از عفت بطن و فرج پرستیده نشده است و برترین پرستش عبارت است از عفت بطن و فرج و هیچ عبادتی نزد خداوند، برتر از عفت بطن و فرج نیست».

انسان عقیف مقامی ارزشمند نزد خداوند متعال دارد و تا جایی میتواند اوج بگیرد که هم ردیف مجاهدان شهید در راه خدا و فرشتگان به حساب می آید، زیرا در عین توان بر گناه چشم می پوشد و پاک میماند.

امیر المؤمنین علیه السلام می فرماید:

پادشاه مجاهد شهید در راه خدا بزرگتر از پادشاه عقیف پاکدامنی نیست که توان بر گناه دارد، ولی آلوده نمی گردد همانا نزدیک است عقیف پاکدامن فرشته ای از فرشتگان گردد. (غیرتمند و دیگران، ۱۳۹۳، ص ۵)

8. نتیجه گیری

این مطالعه باهدف شناسایی ابعاد تاریخی حجاب در ملل اسلامی و دیگر ملل ها انجام گرفت و در آن تلاش شد تا به این سوال پاسخ داده شود که ابعاد تاریخی حجاب چگونه بوده است؟ تحقیق از نوع تحقیقات توصیفی و روش به کار رفته اسنادی بوده، داده ها با استفاده از ابزار فیش جمع آوری و در تحلیل آن ها از روش تحلیل محتوا استفاده گردید. از مهم ترین نتایج این مطالعه می توان به موارد ذیل اشاره نمود: در پاسخ به سوال ابعاد تاریخی حجاب در ملل اسلامی چگونه بوده است؟ این نتیجه حاصل شد که ملل اسلامی مانند ایران نه تنها قبل از ظهور و گسترش دین اسلام در این کشورها حجاب مورد استفاده زنان قرار می گرفت و نزد

آنان پسندیده بود بلکه حتی در زمان نخستین تمدن های انسانی هم حجاب مورد توجه مردم بوده و به آن اهمیت داده می شد و در دوران پس از اسلام حجاب علاوه بر محبوبیت قبلی به عنوان حکم دینی مورد استفاده قرار گرفت.

در پاسخ به سوال ابعاد تاریخی حجاب در ملل غیر اسلامی چگونه بوده است؟ این نتیجه به دست آمد که در دیگر ادیان هم حجاب مورد توجه و پسند بوده و کشورهای غیر مسلمان هم حجاب را به عنوان یک

ارزش شناخته و از آن بهره مند می شوند، حتی در جوامع بدون دین هم تا حدودی از حجاب استفاده کرده و آن را یک امر پسندیده و ضروری می دانند.

9. توصیه

باتوجه به اهمیت حجاب، توصیه می گردد، مسئولین فرهنگی در زمینه ی نشر و ترویج تاریخچه و گذشته ی حجاب مخصوصا در قبل از ظهور اسلام ، تلاش نمایند تا همه های اسلام ستیزانی که می خواهند حجاب را به عنوان محدودیت مسلمانان و دین اسلام بیان کنند، در این زمینه ناکارآمد باشد.

10. فهرست منابع

1. قرآن

2. باقری، یونس، حجاب و عفاف، اول، وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، دفتر انتشارات و فناوری آموزش، 1400

3. دهخدا، علی اکبر، فرهنگ لغت دهخدا، تهران، 1310

4. رجبی، عباسی، حجاب و نقش آن در سلامت روان، اول، مرکز انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، زمستان 1384

5. شاپوریان، مژگان، حجاب و پوشش در ادیان و ملل، رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی، بهار 1397

6. طیبی، ناهید، باهمکاری واحد پاسخ به سوالات جامعه الزهرا، عطر عفاف (نگرشی نو بر عفاف و حجاب)، پنجم، انتشارات جامعه الزهرا، زمستان 1390

7. غیرتمند، سعید و دیگران، آثار فردی و اجتماعی حجاب و نقش آن در امنیت اجتماعی زنان، پژوهش های اجتماعی اسلامی، زمستان 1393

8. فلاح تفتی، فاطمه، بررسی و حقوقی حاکمیت، حجاب و عفاف، سوم، سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی ، 1401

9. فروغی، خدیجه و دیگران، فصل نامه علمی پژوهشی سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت، تابستان 1402

10. کاظمی سهلوانی، حسن، حجاب و عفاف و نقش آن در امنیت اجتماعی و خانوادگی از منظر قرآن، پایگاه مجلات تخصصی نور، تابستان 1392

11. گل آقایی، محمود و دیگران، مطالعه تطبیقی میزان تخصیص پوشش بانوان مذکور در آیه 60 سوره نور، نشریه پژوهشنامه مطالعات تطبیقی مذاهب فقهی، پاییز و زمستان 1402

12. محجوبی منش، حسین، تحلیل اجتماعی مسئله حجاب، فصلنامه شوری فرهنگی اجتماعی زنان، زمستان 1386.

13 مرکز گزینش آستان قدس رضوی، چهارم، آستان قدس رضوی، بهار 1401

14. <https://hejabekosar.ir>

15. <https://www.hi-hijab.com>